

13.07.2017. stājās spēkā grozījumi Komerclikumā (KL), paredzot jaunu tiesību institūtu Latvijas komerciesībās – pamatkapitāla palielināšanu ar nosacījumu, definējot jēdzienu "nosacītais pamatkapitāls", nosakot atvieglojumus AS pamatkapitāla palielināšanai un mainot kārtību pamatkapitāla palielināšanai uz sabiedrības peļņas rēķina.

Nosacītais pamatkapitāls

Sākumā jānorāda, ka pamatkapitāla palielinājums ar nosacījumu ir iespējams tikai AS. Lai gan ar iepriekš minētajiem KL grozījumiem arī SIA regulējums padarīts elastīgāks, šāds jaunums SIA nav paredzēts.

Nosacītā pamatkapitāla gadījumā pamatkapitāls tiek palielināts ar nosacījumu, ka jaunās emisijas akcijas izmantos īpašam mērķim. KL paredzēts izsmeļošs šādu īpašu mērķu saraksts:

jauno emisijas akciju apmaiņai pret konvertējamām obligācijām;

jauno emisijas akciju apmaiņai pret pievienojamās AS akcijām reorganizācijas gadījumā;

atlīdzībai mazākumakcionāriem, kuru kā akciju apmaiņu veic koncerna valdošais uzņēmums;

jauno emisijas akciju piešķiršanai darbiniekiem un valdes un padomes locekļiem.

Pamatkapitāla palielināšanas noteikumos obligāti jāparedz ne tikai viens no iepriekš minētajiem mērķiem, bet arī personas, kurām ir tiesības iegūt jaunās emisijas akcijas. Nosacītā pamatkapitāla gadījumā akcionāriem nav pirmtiesību uz jaunajām emisijas akcijām.

Ja pamatkapitāls palielināts ar mērķi piešķirt jaunās emisijas akcijas darbiniekiem un valdes un padomes locekļiem, tas ir apmaksājams tikai naudā, nevis ar mantisko ieguldījumu.

Savukārt, ja pamatkapitāls palielināts ar mērķi apmainīt jaunās emisijas akcijas ar konvertējamām obligācijām, akcionāru sapulcei vienlaikus jāpieņem lēmums par konvertējamo obligāciju emisiju. Atbilstoši iepriekš spēkā esošajiem KL noteikumiem obligāciju konversijas gadījumā kreditors (obligāciju turētājs) bija atkarīgs no tā, vai akcionāru sapulce pieņems lēmumu palielināt pamatkapitālu un izdarīs grozījumus statūtos. Līdz ar to varēja veidoties situācija, kad pēc obligāciju emisijas izmaiņas akcionāru sastāvs un jaunie akcionāri vairs nevēlas veikt pamatkapitāla palielināšanu, lai varētu notikt obligāciju apmaiņa pret akcijām. Tā kā valde nav tiesīga patvaļīgi bez akcionāru sapulces piekrišanas veikt akciju emisiju, varēja veidoties situācija, kad AS valde un konvertējamo obligāciju turētāji ir "iedzīti strupceļā" un AS fiziski nav akciju, ko piešķirt konvertējamo obligāciju turētājiem. Ar jaunajiem grozījumiem šādas situācijas plānots novērst.

Kā notiek pamatkapitāla palielināšana ar nosacījumu?

Pamatkapitāla palielināšanas ar nosacījumu procesus var iedalīt 2 posmos. 1. posmā akcionāru sapulce pieņem lēmumu par pamatkapitāla palielināšanu ar nosacījumu. Tomēr jānorāda, ka šajā gadījumā valdei ir papildu pienākums – sniegt šādas pamatkapitāla palielināšanas nepieciešamības pamatojumu. Ņemot vērā, ka valde vada sabiedrību, šāds pienākums ir saprotams, tomēr praksē tam var būt maza nozīme, ja pamatkapitāla palielināšana ar nosacījumu ir padomes vai akcionāru iniciatīva.

Pēc akcionāru sapulces lēmuma pieņemšanas valdei jāiesniedz Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā (UR) pieteikums, kurā jānorāda nosacītā pamatkapitāla lielums un jāpievieno akcionāru sapulces protokols vai tā izraksts ar attiecīgo lēmumu, kā arī pamatkapitāla palielināšanas noteikumi. Ar 1. posmu sabiedrības pamatkapitāls vēl nav uzskatāms par palielinātu.

2. posmā, iestājoties pamatkapitāla palielināšanas nosacījumiem (piemēram, darbiniekam jānostrādā AS vismaz 3 gadus), persona, kura saskaņā ar pamatkapitāla palielināšanas noteikumiem ir tiesīga iegūt sabiedrības akcijas, iesniedz sabiedrībai pieteikumu par šo akciju iegūšanu un pilnībā apmaksā akcijas, ja akciju apmaksā ir nepieciešama.

Pēc iepriekš minētā pieteikuma saņemšanas valdei 10 dienu laikā ir jāpieņem lēmums emitēt akcijas (palielināt pamatkapitālu). Sākotnēji varētu likties, ka šāda valdes kompetence ir pretrunā ar KL normu, kurā paredzēts, ka tikai akcionāru sapulcei ir tiesības pieņemt lēmumu par pamatkapitāla palielināšanu, tomēr tā nav, jo uzskatāms, ka akcionāru sapulce savu gribu palielināt pamatkapitālu izteica jau 1. posmā. Turklāt 1. posmā akcionāru sapulce pieņem pamatkapitāla palielināšanas noteikumus, kurus valdei jāievēro, pieņemot savu lēmumu. Līdz ar to valde principā pieņem tikai tehnisku lēmumu, kas nevar būt pretrunā ar akcionāru sapulces lēmumā izteikto gribu.

Iepriekš minēto iemeslu dēļ valdes lēmumam par nosacīto pamatkapitālu nav piemērojami noteikumi par interešu konfliktu. Proti, ja nosacītā pamatkapitāla mērķis ir jauno emisijas akciju piešķiršana valdes loceklim, šim valdes loceklim arī ir balsstiesības valdes sēdē, kurā tiek pieņemts lēmums par pamatkapitāla palielināšanu, un viņam nav pienākums paziņot par "interesu sadursmi" pārējiem valdes locekļiem.

Ja sabiedrībai ir savas akcijas, valdei tās jāizmanto nosacītā pamatkapitāla mērķa sasniegšanai, ja vien pamatkapitāla palielināšanas noteikumos nav paredzēts citādi.

Pēc valdes lēmuma padomei 1 mēneša laikā ir jāpieņem lēmums par grozījumiem sabiedrības statūtos, precizējot pamatkapitāla lielumu, tomēr pilnu statūtu tekstu jaunā redakcijā paraksta valde.

Visbeidzot, valdei jāiesniedz UR pieteikums par pamatkapitāla palielināšanu, kurā tā apliecina pamatkapitāla apmaksas stāvokli, ietver atsauci uz akcionāru sapulces lēmumu un norāda atlikušā nosacītā pamatkapitāla lielumu. Pieteikumam jāpievieno:

valdes lēmums par jauno akciju emisiju;

pa

domes lēmums par grozījumiem statūtos un statūtu grozījumu teksts;

pilns statūtu teksts jaunā redakcijā.

Līdzīgi kā citos pamatkapitāla palielināšanas gadījumos, ierakstam komercreģistrā ir tiesību radošs (konstitutīvs) raksturs. Proti, pamatkapitāls valdes lēmumā noteiktajā akciju emisijas apmērā uzskatāms par palielinātu ar brīdi, kad veikts ieraksts komercreģistrā.

Atvieglējumi AS pamatkapitāla palielināšanai

Papildus nosacītajam pamatkapitālam jaunajos grozījumos vairākos veidos atvieglota AS pamatkapitāla palielināšanas procedūra.

Pirmkārt, no 1 mēneša uz 15 dienām saīsināts minimālais termiņš pirmtiesību izmantošanai.

Otrkārt, akcionāru pirmtiesības turpmāk varēs atcelt vai ierobežot ar akcionāru sapulces lēmumu, kurš pieņemts ar ne mazāk kā 3/4 no klātesošo balsstiesīgo akcionāru balsīm, ja statūtos nav noteikts lielāks balsu skaits. Ja akcionāru sapulce lemj par pirmtiesību atcelšanu, valdei rakstveidā jāsniedz pamatojums pirmtiesību

atcelšanas nepieciešamībai un jaunās emisijas akciju pārdošanas cenai. Papildus tam akcionāru pirmtiesību atcelšana jāparedz pamatkapitāla palielināšanas noteikumos.

Treškārt, jaunajos grozījumos paredzēta AS iespēja palielināt pamatkapitālu, ieskaitot pozitīvo starpību starp pašu kapitālu un summu, ko veido pamatkapitāls un rezerves, arī tad, kad AS ir vairāk par 1 akcionāru.

Visbeidzot, ja akciju emisiju atzīst par notikušu tikai parakstīto akciju apjomā, padome (īepriekš – akcionāru sapulce) veic attiecīgus grozījumus statūtos.

Jauna kārtība pamatkapitāla palielināšanai uz sabiedrības peļņas rēķina

Palielinot SIA pamatkapitālu uz peļņas rēķina, SIA mazākuma dalībnieku papildu aizsardzībai bija paredzēts mehānisms, kas ļauj mazākuma dalībniekam pieprasīt, lai SIA atpērk viņa daļas, ja šis dalībnieks ir balsojis pret šādu pamatkapitāla palielināšanas veidu. Tā kā pamatkapitāla palielināšana uz peļņas rēķina faktiski neaizskar mazākuma dalībnieka intereses un aizsardzības mehānisms veicina nevēlamu tendenci, kad SIA ir savu daļu īpašniece, turpmāk mazākuma dalībniekam nebūs tiesības pieprasīt, lai SIA atpērk viņa daļas.

Toms Vilnis ZAB "SORAINEN" zvērināta advokāta palīgs

<http://www.itiesibas.lv/raksti/komercdarbiba/komercitiesibas/grozijumi-komerclikuma-pamatkapitala-palielinasana/12321>